Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor implicate în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („Acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”)

[COM(2022) 177 final – 2022/0117 COD]

(2023/C 75/20)

Raportor: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Coraportor: **Christian MOOS**

Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	29.9.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	26.10.2022
Sesiunea plenară nr.	573
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	143/2/6

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. CESE salută inițiativa Comisiei; aceasta reprezintă un pas înainte în combaterea procedurilor de limitare a libertății de exprimare, al căror număr a continuat să crească în Europa începând cu 2015 ([1]). Combaterea proceselor strategice împotriva mobilizării publice (*strategic lawsuits against public participation* – SLAPP). Acestea sunt proceduri judiciare inițiate în legătură cu mobilizarea publică, total sau parțial nefondate, al căror principal scop este prevenirea, restricționarea sau sancționarea mobilizării publice, este esențială pentru construirea unei societăți civile informate și pentru asigurarea transparenței în viața publică. Întrucât există și situații în care părți din afara UE sesizează existența unor cazuri de SLAPP, măsurile împotriva SLAPP contribuie la protejarea democrației europene împotriva amenințărilor externe.

1.2. Deseori se înregistrează un dezechilibru semnificativ de putere în ceea ce privește procedurile SLAPP – reclamanții dispun de mai multe resurse financiare sau instituționale, astfel încât le este relativ ușor să inițieze proceduri. În acest context, este important să se garanteze că părțile chemate în judecată dispun de instrumentele potrivite pentru a se apăra în această luptă care, în prezent, este inegală.

1.3. Ar trebui subliniat că acțiunile SLAPP reprezintă o utilizare abuzivă a legii și nu pot fi acceptate în state democratice, guvernate de principiile statului de drept. Jurnaliștii, mai ales jurnaliștii independenți, sunt cei mai vulnerabili în fața acestei amenințări, însă problema îi poate afecta și pe toți ceilalți participanți la dezbaterea publică.

1.4. De asemenea, este important ca acțiunile SLAPP să fie separate de protecția drepturilor individuale și de posibilitatea de apărare a reputației în caz de defăimare. SLAPP vizează comportamentele nemotivate și menite să suprime dezbaterile publice și să îi reducă la tăcere pe participanți. Astfel, acțiunile reconvenționale privind SLAPP nu compromit exercitarea dreptului la un proces echitabil și nu îi protejează pe cei care diseminează conținuturi false sau defăimătoare.

1.5. CESE salută mecanismele propuse, însă, pe parcursul activității legislative, ar fi util să se ia în considerare posibilitatea de a extinde lista. Printre propuneri s-ar putea evidenția introducerea unei hotărâri preliminare prin care să se pună capăt procedurilor constatate drept neconforme, conexarea procedurilor la cererea părții chemate în judecată în jurisdicția sa desemnată, stabilirea unui termen-limită pentru procedură sau introducerea unei proceduri accelerate sau eliminarea posibilității ca acțiunea să fie finanțată de altă persoană decât reclamantul.

([1]) CASE Report (https://www.the-case.eu/slapps-in-europe).

1.6. Pe lângă punerea în aplicare a noilor acte legislative, care poate face ca întregul proces legislativ să dureze mai mulți ani, merită revizuită legislația națională pentru a identifica mecanisme ce ar putea servi în prezent la combaterea acțiunilor SLAPP. Identificarea motivelor pentru care mecanismele existente nu sunt utilizate în mod eficace ar putea contribui la asigurarea unei protecții sporite pentru participanții la dezbaterile publice.

1.7. Monitorizarea acțiunilor SLAPP și eficacitatea soluțiilor puse în aplicare constituie, de asemenea, un aspect important. Ar trebui să se analizeze cine ar trebui să efectueze aceste evaluări, ținând cont în special de faptul că acțiunile SLAPP pot fi introduse și de instituții publice. Astfel, este posibil ca delegarea acestei competențe către statele membre să nu realizeze în mod adecvat obiectivele vizate.

1.8. Totodată, pentru a asigura atingerea obiectivului directivei într-o manieră cât mai eficace, aplicarea acesteia ar trebui evaluată pe o perioadă cât mai scurtă. În viziunea CESE, o perioadă mai scurtă este mai adecvată decât perioada de cinci ani propusă în prezent.

1.9. Întrucât directiva planificată se aplică doar procedurilor transfrontaliere, este important să se lucreze și la introducerea de către statele membre individuale a unor inițiative analoge pentru procedurile naționale. Limitarea la procedurile transfrontaliere va asigura protecție doar pentru anumiți participanți la dezbaterile publice, ignorându-i în special pe jurnaliștii, pe activiștii sau pe avertizorii de integritate locali. Acțiunile cuprinzătoare împotriva procedurilor de tip SLAPP necesită o abordare unificată atât în cazurile transfrontaliere, cât și în cele naționale.

1.10. De asemenea, statele membre ar trebui îndemnate să-și revizuiască legile naționale, pentru a dezincrimina defăimarea. Orice proceduri referitoare la drepturile individuale ar trebui să țină de dreptul civil. O posibilă răspundere penală conduce la o situație în care participanților la dezbaterile publice ar putea să le fie mai teamă să-și prezinte părerile sau să denunțe fapte necorespunzătoare.

1.11. CESE subliniază că, pe lângă reglementări juridice, este extrem de important să se introducă măsuri educative adecvate și acțiuni de formare, atât pentru specialiștii din domeniul juridic (în special judecători și avocați ai părților), cât și pentru participanții la dezbaterile publice (jurnaliști, activiști sociali, apărători ai drepturilor omului, avertizori de integritate sau cetățeni obișnuiți).

2. **Observații generale**

2.1. Libertatea de exprimare, precum și libertatea mass-mediei care decurge din aceasta reprezintă una dintre valorile fundamentale care ar trebui garantate de statele democratice conform principiului statului de drept.

2.2. Dreptul la libertatea de exprimare, astfel cum este prevăzut la articolul 11 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Totodată, se pune accentul pe respectarea libertății și a pluralității mass-mediei. Garanții similare sunt prevăzute în multe alte acte legislative, precum Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului ([2]) privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii (Directiva UE privind avertizorii de integritate) și în acte juridice adoptate de fiecare stat membru, ceea ce indică rolul important și caracterul universal al acestora.

2.3. În ultimele câteva decenii, dezvoltarea tehnologiei a schimbat semnificativ forma dezbaterilor publice. Până de curând, principalele mijloace prin care aveau loc aceste dezbateri erau televiziunea, posturile de radio și ziarele, create în special de jurnaliști profesioniști și avertizori de integritate. În prezent, un rol important îl joacă mass-media online, care permite oricui să-și prezinte opiniile și să le transmită unui public larg, chiar și în mod anonim.

([2]) Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii (JO L 305, 26.11.2019, p. 17).

2.4. În contextul dezvoltării mass-mediei și al schimbărilor tehnologice, este fundamental să se introducă mecanisme care să asigure o protecție reală a libertății de exprimare pentru toți participanții la dezbaterile publice, nu numai pentru jurnaliștii profesioniști, ci și pentru activiștii sociali și de mediu ([3]), pentru apărătorii drepturilor omului, pentru organizațiile neguvernamentale, pentru avertizorii de integritate ([4]) în sens larg, pentru cetățenii implicați, pentru sindicate și pentru toate celelalte persoane și organizații care se exprimă public asupra unor aspecte semnificative din punct de vedere social.

2.5. Este important să se sublinieze nu numai importanța libertății mass-mediei, ci și nevoia de a asigura pluralismul mass-mediei. CESE își reiterează concluziile privind „asigurarea libertății și a diversității mass-mediei în Europa" ([5]). Dezbaterile deschise, nerestricționate în vreun fel, reprezintă temelia unei societăți participative, în absența căreia democrația nu poate funcționa în mod corespunzător ([6]). Excluderea oricărei voci din dezbaterea publică poate conduce – și a condus în trecut – la tensiuni sociale și la violență. Mass-media nu ar trebui înțeleasă doar în sens restrâns ca un grup specializat de entități implicate în activități profesionale de presă, ci și ca participarea activă a persoanelor care își comunică opiniile sau pozițiile, indiferent de sursă: internet, forumuri, bloguri sau podcasturi. Acest lucru este deosebit de important în țări în care mass-media publică este controlată de partidele politice aflate la putere sau în țări în care mass-media privată este controlată de câțiva proprietari, care încearcă să domine mesajul și să limiteze diversitatea dezbaterilor publice.

2.6. În UE, restrângerea spațiului civil subminează capacitatea organizațiilor societății civile de a juca un rol vital în funcționarea și protejarea democrației și a statului de drept. Procesele strategice împotriva mobilizării publice (SLAPP) reprezintă un instrument folosit pentru a reduce la tăcere criticile societății civile. CESE salută rezoluția Parlamentului European referitoare la măsuri de combatere a restrângerii spațiului societății civile ([7]) și consideră că directiva propusă nu reprezintă doar o măsură din setul de instrumente al UE, ci și un pas decisiv pentru a pune capăt acestor practici.

2.7. Extinderea posibilităților de a publica declarații, alertele și activismul social intens permit nu numai amplificarea dezbaterilor publice, ci și depășirea unor fenomene îngrijorătoare din punct de vedere social, prin dezvăluirea abuzurilor de putere comise de instituțiile de stat sau private, inclusiv a corupției sau a deturnării de fonduri publice. CESE arată că mass-media (definită în sens larg, incluzând activități ale participanților profesioniști și amatori la dezbaterile publice), în calitate de „a patra putere în stat", are nu numai misiunea de a modela opinii, ci și menirea de a monitoriza activitățile autorităților publice și ale actorilor privați. Astfel, protecția celei de-a patra puteri este extrem de importantă pentru a asigura standarde democratice și respectarea statului de drept.

2.8. Utilizarea abuzivă a procedurilor judiciare pentru a reprima dezbaterile publice reprezintă un fenomen din ce în ce mai frecvent în statele membre. Persoane, instituții și întreprinderi influente și cu resurse financiare și organizaționale importante își folosesc puterea pentru a reduce la tăcere criticii (folosind instrumente noi, precum utilizarea abuzivă a legislației RGPD sau cerând divulgarea surselor de informare ale jurnaliștilor), în timp ce, deseori, acești critici, inclusiv jurnaliști individuali și actori ai societății civile care îndeplinesc rolul de avertizori de integritate, nu dispun de resursele financiare sau organizatorice necesare pentru a se apăra împotriva litigiilor nejustificate. Unele dintre persoanele fizice și juridice care folosesc acțiuni SLAPP împotriva cetățenilor și a actorilor societății civile din UE provin din afara Uniunii. În perioade marcate de accentuarea tensiunilor geopolitice, UE trebuie să fie dotată cu un set de măsuri pentru a-și proteja democrația împotriva amenințărilor externe, inclusiv cu măsuri de combatere a SLAPP.

([3]) NAT/824 – Raport de informare al Comitetului Economic și Social European privind protecția mediului ca o condiție prealabilă pentru respectarea drepturilor fundamentale

([4]) SOC/593 – Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Consolidarea protecției denunțătorilor la nivelul UE" (JO C 62, 15.2.2019, p. 155).

([5]) SOC/635 – Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Asigurarea libertății și diversității mass-mediei în Europa" (aviz din proprie inițiativă) (EESC 2021/01539) (JO C 517, 22.12.2021, p. 9).

([6]) REX/545 – Raport de informare al Comitetului Economic și Social European: Sprijinirea sectorului mass-media independent din Belarus.

([7]) Rezoluția Parlamentului European referitoare la restrângerea spațiului societății civile în Europa [2021/2103 (INI)] (JO C 347, 9.9.2022, p. 2).

2.9. Procedurile SLAPP nu se încadrează în dreptul la un proces echitabil; scopul lor nu este acela de a asigura respectarea drepturilor reclamantului, ci de a intimida și de a slăbi opoziția, precum și de a epuiza resursele părții chemate în judecată. Deseori sunt introduse acțiuni în mod nejustificat și repetat, efectul lor real fiind de a intimida și de reduce la tăcere organizațiile sau persoanele fizice chemate în instanță sau chiar rudele lor, în cadrul dezbaterilor publice, precum și de a le descuraja în ce privește activitățile viitoare. Dacă aceste efecte de intimidare asupra activităților nu sunt combătute, ar putea avea loc monopolizarea sau oligopolizarea mass-mediei, fenomen incompatibil cu idealurile statului de drept democratic.

2.10. Având în vedere rolul esențial al mass-mediei, al organizațiilor neguvernamentale, al altor entități și al avertizorilor de integritate implicați în consolidarea societății civile și care acționează în interesul public, este extrem de important să se asigure că aceștia sunt protejați în mod adecvat în caz de încălcări sau de încercări de încălcare a libertății de exprimare, mai ales într-o situație de dezechilibru evident de putere sau de resurse. O astfel de situație poate conduce la efecte negative, partea chemată în judecată putând refuza să mai participe la dezbaterea publică și să mai denunțe abuzurile sau corupția sau încălcarea drepturilor omului. Costurile ridicate ale litigiilor, accentuate și de comportamentul strategic pentru a prelungi procedurile, constituie o problemă semnificativă pentru cei care sunt ținte evidente ale SLAPP.

2.11. Uneori, acțiunile strategice menite să reprime dezbaterile publice sunt însoțite de alte activități condamnabile, precum intimidarea, hărțuirea și amenințări la adresa părții chemate în judecată. Și aceste acțiuni sunt distructive pentru societatea civilă și pentru interesul public și ar trebui abordate imediat și cu fermitate, indiferent de resursele financiare sau de privilegiile actorilor implicați.

2.12. Totodată, nu putem ignora problema informațiilor false sau a discursului vădit de incitare la ură, care ar trebui verificate și, în cazul în care se constată încălcări, ar trebui eliminate din spațiul public. Cu toate acestea, CESE solicită utilizarea strictă și corectă a protocoalelor existente, derivate din aplicarea Directivei 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului ([8]), deoarece acțiunile în acest sens nu trebuie să conducă la limitarea libertății de exprimare într-o situație în care informațiile și opiniile transmise nu constituie știri false și nu incită la ură ([9]). În orice caz, aceste practici nu pot servi drept pretext pentru limitarea dreptului la libera exprimare.

2.13. CESE salută Propunerea de directivă a Comisiei Europene privind protecția persoanelor implicate în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive ([10]) și Recomandarea (UE) 2022/758 Comisiei ([11]) privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive.

2.14. CESE invită Parlamentul European și Consiliul să adopte directiva fără întârziere, întrucât trebuie urgent puse în aplicare măsuri de protejare a jurnaliștilor, a actorilor societății civile și a altor persoane implicate în mobilizarea publică.

2.15. CESE salută decizia Guvernului Irlandei de a participa la adoptarea și aplicarea directivei propuse. În conformitate cu articolul 3 și cu articolul 4a alineatul (1) din Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Irlanda poate decide să își notifice intenția de a participa și să participe la adoptarea și aplicarea directivei.

2.16. Pe lângă recomandările din Regulamentul Comisiei referitor la SLAPP, CESE încurajează Guvernul Regatului Danemarcei să adopte legi naționale pentru a asigura același nivel de protecție împotriva litigiilor strategice a persoanelor implicate în participarea publică, astfel cum este prevăzut în directivă. În conformitate cu articolele 1 și 2 din Protocolul nr. 22 privind poziția Danemarcei, anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Danemarca nu va participa la adoptarea directivei, ea nu va fi obligatorie pentru respectivul stat membru și nu i se va aplica.

([8]) Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului (JO L 315, 14.11.2012, p. 57).

([9]) SOC/712 – Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – O Europă mai favorabilă incluziunii și mai protectoare: includerea discursului de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură în lista infracțiunilor incriminate de UE (EESC 2022/00299) (JO C 323, 26.8.2022, p. 83).

([10]) COM(2022) 177.

([11]) Recomandarea (UE) 2022/758 a Comisiei din 27 aprilie 2022 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice") (JO L 138, 17.5.2022, p. 30).

2.17. Din punctul de vedere al CESE, măsurile adoptate nu pot restricționa în mod neîntemeiat dreptul la justiție și ar trebui utilizate doar în situații de abuz și de utilizare neîntemeiată.

2.18. În opinia CESE, măsurile juridice menite să descurajeze utilizarea de proceduri judiciare nefondate și abuzive ar trebui completate cu măsuri educaționale și o rețea de organizații care să ofere sprijin juridic persoanelor și instituțiilor vizate de astfel de acțiuni. Dat fiind rolul lor important, profesioniștii din domeniul juridic – judecătorii și avocații care-i apără pe pârâți – au nevoie de formare adecvată, deoarece deciziile și acțiunile lor sunt esențiale pentru atingerea obiectivului și pentru garantarea libertății de exprimare.

3. **Observații specifice**

3.1. Răspândirea fenomenului negativ al acțiunilor strategice menite să reprime mobilizarea publică (SLAPP) reprezintă o problemă gravă. Prin urmare, măsurile luate de Comisia Europeană și de Parlamentul European pentru combaterea acestui fenomen sunt esențiale pentru a asigura o protecție adecvată participanților la dezbaterile publice în cazul în care s-a folosit abuziv dreptul de a introduce acțiuni în instanță pentru a intimida, a reduce la tăcere părțile chemate în judecată și a le descuraja să își continue activitățile.

3.2. Protecția împotriva acțiunilor SLAPP ar trebui asigurată pentru toți participanții la dezbaterile publice, indiferent dacă acțiunile SLAPP au caracter național sau transfrontalier. CESE este de acord că procedurile inițiate în jurisdicția unui stat membru împotriva unei persoane având reședința în alt stat membru au, de regulă, un caracter mai complex și mai costisitor pentru persoana chemată în judecată. Totuși, aceeași problemă poate apărea și în cazul procedurilor inițiate în alt oraș sau al folosirii de tactici procedurale pentru ca procedurile din aceeași țară să fie mai îndelungate și mai costisitoare. Limitarea reglementărilor doar la situațiile cu efecte transfrontaliere ar putea conduce la diferențieri nejustificate în ceea ce privește drepturile persoanelor și ale organizațiilor ale căror acțiuni au impact local, implicând astfel resurse financiare, organizaționale și de personal limitate.

3.3. Pentru ca directiva să funcționeze în mod adecvat, trebuie definit un temei juridic corespunzător și clar pentru măsurile ce urmează să fie adoptate. Ar trebui reținut că scopul principal al mecanismelor de combatere a SLAPP nu este să asigure desfășurarea adecvată a procedurilor (care se pot desfășura în mod corespunzător conform procedurilor naționale), ci să protejeze drepturile părților chemate în judecată care ar putea să nu dispună de mijloace juridice și financiare adecvate. CESE consideră că părțile chemate în judecată, care se află de regulă într-o poziție de inferioritate față de reclamanți, trebuie să dispună de mecanisme care să le permită să se apere de revendicările nefondate care constituie o utilizare abuzivă a dreptului la un proces echitabil.

3.4. CESE arată că introducerea unei condiții transfrontaliere impune să se examineze, de la caz la caz, (1) dacă ambele părți la procedură își au domiciliul sau sunt stabilite în celălalt stat membru, (2) dacă participarea la o dezbatere publică pe o temă de interes public este relevantă pentru mai multe state sau (3) dacă reclamantul sau entități asociate au introdus proceduri judiciare paralele sau precedente împotriva aceleiași părți chemate în judecată sau a unor părți chemate în judecată asociate în alt stat membru. În special, a doua condiție poate conduce la o evaluare discreționară și la limitarea protecției acordate părții chemate în judecată.

3.5. CESE este de acord că protecția împotriva SLAPP nu ar trebui să vizeze doar aspecte civile. Ar trebui acordată o atenție deosebită pozițiilor organizațiilor internaționale (Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Consiliul Europei) în ceea ce privește eliminarea defăimării din dispozițiile de drept penal. Măsurile adoptate până în prezent nu au înregistrat rezultatele așteptate, întrucât defăimarea reprezintă în continuare un delict în unele state membre, care se pedepsește cu amendă și cu închisoare. Nu se poate participa în mod liber la dezbateri publice, de teama urmăririi penale. CESE recomandă luarea unor măsuri eficace și eficiente pentru a garanta că statele membre elimină defăimarea din lista infracțiunilor, o astfel de situație constituind o relicvă a unui trecut rușinos și amenințând libertatea de exprimare.

3.6. Sancțiunile penale, indiferent de modul în care sunt puse în aplicare în cele din urmă, au scopul de a descuraja. Ca atare, dezbaterile publice ar putea fi mai afectate de sancțiunile penale decât de procedurile civile. Renunțarea la protecția prevăzută în regimul de drept penal poate conduce la o trecere deliberată a acțiunilor, de la acțiuni civile la cele penale, în absența unei protecții suplimentare pentru partea chemată în judecată în această din urmă situație.

3.7. CESE arată că acțiunile de tip SLAPP nu sunt întreprinse doar de organisme sau instituții de drept privat, ci și de organisme de stat, precum parchetul, și că, prin urmare, directiva trebuie să se aplice tuturor acestor instituții. CESE solicită ca și în astfel de situații să fie protejate în mod corespunzător persoanele fizice și juridice implicate în dezbateri publice și sursele lor. În acest sens, ar trebui acordată o atenție deosebită monitorizării acțiunilor de tip SLAPP. Delegarea acestei sarcini către statele membre, în condițiile în care și autoritățile publice pot fi reclamanți în proceduri de tip SLAPP, ridică semne legitime de întrebare. Ar trebui să se ia în calcul posibilitatea de a implica organizații independente în aceste activități sau de a introduce o procedură de monitorizare la nivel supranațional.

3.8. Este important ca în categoria persoanelor expuse riscului unor acțiuni de tip SLAPP să nu fie incluși doar jurnaliștii sau apărătorii drepturilor omului, deși aceste profesii ar trebui considerate deosebit de vulnerabile în fața unor astfel de acțiuni. Grupul țintă ar trebui definit funcțional (în funcție de activitățile întreprinse), nu în funcție de educație sau de ocupație. Astfel, pot fi protejate nu numai persoane care nu sunt implicate în mod direct în activități ale mass-mediei, ci și, de exemplu, cetățeni implicați care fac cunoscute abuzuri la nivelul comunităților lor locale sau alte categorii de avertizori de integritate într-un context mai larg.

3.9. Garanțiile procedurale din propunerea de directivă – garanții, respingerea rapidă a cererilor vădit nefondate în cadrul procedurilor judiciare, măsuri reparatorii pentru litigii abuzive, protecție împotriva hotărârilor pronunțate în țări terțe – trebuie apreciate. Totuși, ar trebui luată în considerare posibilitatea de a introduce măsuri suplimentare care să completeze și să faciliteze activitatea organelor judiciare, precum facilitarea sau dispunerea conexării diferitelor acțiuni împotriva aceleiași părți chemate în judecată în cazul unor acțiuni întreprinse de același reclamant sau de reclamanți asociați acestuia.

3.10. În opinia CESE, ar fi importantă și introducerea unui grad de automatizare, sub forma unei „hotărâri preliminare", pentru cauzele considerate neconforme, dacă sunt îndeplinite în mod evident criteriile acțiunii strategice în justiție împotriva mobilizării publice (SLAPP). Aceasta ar permite chiar neinițierea de proceduri judiciare în situații evidente. S-ar reduce astfel costurile (nu numai cele private, ci și cele publice) și s-ar limita numărul de cauze care pot trece într-o etapă ulterioară.

3.11. De asemenea, merită luate în considerare soluții suplimentare, modelate pe baza unor mecanisme existente, precum:

— conexarea procedurilor la cererea părții chemate în judecată în jurisdicția desemnată de aceasta;

— stabilirea unui termen limită pentru procedură sau introducerea unei proceduri accelerate (în mod similar procedurilor electorale);

— excluderea posibilității ca acțiunea să fie finanțată de altă persoană decât reclamantul (finanțarea de către terți).

3.12. Având în vedere creșterea numărului de proceduri de tip SLAPP, CESE recomandă ca perioada de aplicare a noilor norme de combatere a SLAPP prevăzute în directivă să fie aplicată de statele membre pentru cauzele aflate pe rol sau inițiate atunci când intră în vigoare noile norme.

3.13. Totodată, trebuie revizuită legislația națională privind măsurile actuale de combatere a acțiunilor de tip SLAPP. Eficacitatea mecanismelor aflate în vigoare poate permite îmbunătățirea măsurilor planificate și îi poate proteja efectiv pe cei aflați în pericol. Dacă în legislația națională există deja instrumente care ar putea aborda cel puțin parțial problema respectivă, ar trebui identificate motivele pentru care ele nu sunt aplicate în mod adecvat. Pe de o parte, indiferent de directiva propusă, o astfel de analiză ar putea îmbunătăți situația participanților la dezbaterea socială care sunt amenințați de acțiunile de tip SLAPP și ar putea fi un studiu interesant pentru elaborarea și punerea în aplicare a unor noi acte legislative.

3.14. Întrucât directiva propusă nu acoperă cauze interne, CESE salută Recomandarea (UE) 2022/758 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive și îndeamnă statele membre să asigure același nivel de protecție precum cel prevăzut în propunerea de directivă. Totuși, activitățile UE nu ar trebui să se limiteze la recomandări, ci ar trebui să le impună statelor membre să își armonizeze legislația în acest domeniu pentru a asigura un nivel de protecție egal împotriva SLAPP în toate statele membre. Aceasta se aplică în special în cazul definițiilor juridice și domeniului de aplicare al protecției în cazul SLAPP, pentru a evita interpretările diferite și nivelurile de protecție diferite din statele membre.

3.15. Având în vedere dinamica problemei acțiunilor strategice menite să reprime dezbaterile publice, CESE recomandă ca aplicarea directivei să fie revizuită după cel mult trei ani, și nu după cinci ani, astfel cum se prevede în prezent. Prin urmare, statele membre ar trebui să furnizeze Comisiei informații privind aplicarea prezentei directive la doi ani de la transpunerea acesteia. Comisia ar trebui să transmită raportul privind aplicarea directivei la un an după aceasta, deci la trei ani de la transpunere.

3.16. CESE invită Comisia să consulte jurnaliștii, părțile interesate, partenerii sociali și organizațiile societății civile atunci când pregătește revizuirea, pentru a completa informațiile furnizate de statele membre cu evaluări independente privind aplicarea directivei.

3.17. Este fundamental să fie puse în aplicare măsurile educaționale indicate în Recomandarea (UE) 2022/758. În special, trebuie asigurate pregătirea corespunzătoare a specialiștilor din domeniul juridic (atât a judecătorilor, cât și a avocaților apărării în cadrul procedurilor), dar și activități educaționale mai ample destinate publicului general din statele membre, întrucât orice membru al acestuia poate deveni participant la dezbaterea publică amenințată de o acțiune de tip SLAPP. Aceste măsuri educaționale ar trebui să acorde o atenție suficientă acțiunilor SLAPP cu o dimensiune transnațională, care sunt acoperite de propunerea de directivă. În plus, trebuie organizate campanii generale în toate statele membre pentru a disemina și promova drepturile și libertățile de exprimare, în completarea și consolidarea directivei.

3.18. Un element important al sistemului de combatere a acțiunilor strategice menite să reprime dezbaterile publice ar trebui să fie și furnizarea de asistență juridică gratuită pentru persoanele și organizațiile expuse riscurilor. CESE sprijină instituirea și dezvoltarea de instituții juridice în cadrul universităților și de către asociații profesionale din domeniul juridic, precum și de către alte entități care pot oferi acest gen de sprijin. Totuși, trebuie să se garanteze că organismele recomandate de statele membre pentru desfășurarea acestor activități sunt credibile, independente și profesioniste și că activitățile lor sunt supuse unor verificări independente adecvate de către autoritățile statului membru în cauză.

Bruxelles, 26 octombrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG